

TĒ 7 CHIUⁿ LŪN PÌ-JIŌ-KHÌ HĒ-THÓNG

Pì-jiō khì (泌尿器) ū chhut jiō kap pài-siat chhut-lâi-ê hun chòe sīn-chōng (腎藏, *kidneys*), su-jiō-kng (輸尿管, *ureters*), pōng-kong (膀胱, *bladder*) kap jiō-tō (尿道, *urethra*; tē 82 tô).

Sīn-chōng ū nng liáp, i ê pō-ūi sī tī pak-tó-āu, chek-chui-kut ê chó-iū hit siang pêng, kok ū chit liáp. Tng, sì chhùn; khoah, nng chhùn; kâu, chit chhùn pòⁿ. Chit liáp ê tâng ū 225 grms. I ê sek sī chhiah-âng. Gōa-bīn ū chit têng têng koh jūn ê mōh lâi pau-teh. Lâi-bīn ū tōng-méh, chēng-méh, sīn-keng, mng-sòe-huih-kng, sòe jiō-kng, kap tèk-piát ê si-kiū-thé (毛毬體) kiò-chòe **Ma-lu-phi-gi** ê **sió-thé** (tē 83 tô). Chiah ê sió-thé ê lō-ēng sī tùi huih, siu bô lō-ēng ê pài-siat-mih (排泄物, *excretion*), chiū-sī jiō. Chiah ê Ma-lu-phi-gi ê sió-thé, chit pêng chiap tī sòe-jiō-kng, chit pêng sī hō huih-kng chhut-jip tī sió-thé ê lâi-bīn pìⁿ-chiāⁿ chin chōe ê mng-sòe-huih-kng, lâi chiāⁿ chòe si-kiū-chōng-huih-kng (絲毬狀血管, *glomerulus*). Tùi chia, huih pài-siat jiō, keng-kè sòe-jiō-kng. Chiah ê sòe-jiō-kng, āu-lâi sio-háp chòe chip-háp-kng (集合管, *collecting tubes*); chiah-ê āu-lâi ū piàⁿ-chhut i ê jiō tī **sīn-mng** (腎門, *hilus of kidney*). Chit ê sīn-mng chiū-sī su-jiō-kng ê thâu (tē 84, 85 tô).

Chit ê su-jiō-kng ū nng tiâu, kok tiâu 12 chhùn chì 16 chhùn tng. Hit ê hēng-chōng chhin-chhiūⁿ gô-sit-mng-kng ê tōa. Chit tiâu kng tī bô lâu jiō ê tiong-kan, i ê liām-mōh lóng-chóng kiu-óa. Jiō put-sī tùi chia ê kng lâu kàu pōng-kong-lâi, thèng-hāu hā-chhut.

Pōng-kong ê khoán-sit, nā hō jiō chhiong-móa sī sió-khóa chhin-chhiūⁿ nng-îⁿ. Gín-á-ê, sī chhin-chhiūⁿ lâi-á. Nā-sī jiō pài-chhut liáu-āu, hit sī pōng-kong-lâi khang-khang, i ê piah lóng kiu-óa. Gín-á ê pōng-kong sī khah kôaiⁿ tī pak-tó bé, tōa-lâng-ê sī khah kē, tī sió-kut-pôaⁿ-khang-lâi.

Jiō-tō chiū-sī tùi pōng-kong khí, kàu jiō-tō-kháu chí, chit-ê sī pōng-kong-lâi chek-chū ê jiō, beh pài-chhut seng-khu-gōa, só keng-kè ê lō. Lú ê jiō-tō chha-put-to chhùn-pòⁿ tng, lâm-ê chha-put-to poeh kàu chhùn.

Jiō-pì (尿閉, *retention of urine*) chiū-sī pīⁿ-lâng bōe hā jiō. Gôan-in ū kúi-nā khoán, chhin-chhiūⁿ pông-kong bâ-pì, sîn-keng pīⁿ, hit ê jiō-tō kap pông-kong ê koat-iok-kun m̄-chhun, tiāⁿ-tiāⁿ kiu; á-sī jiō-tō chók-tòng, chhin-chhiūⁿ jiō-tō-hiáp-chek (尿道狹窄, *stricture of urethra*). Koh chit khoán, sī chhiú-sút liáu-āu, nā-sī chhiú-sút tī ē-sin, á-sī kong-bùn ê só-chāi, chit-ê kiò-chòe hóan-siā-sèng ê jiō-pì.

Siáu-piān-sit-kìm (小便失禁, *incontinence of urine*) chiū-sī bōe hō jiō chek-chū tī pông-kong-lāi. Gín-á táuh-táuh ū chit hō pīⁿ, lâu-lâng ū-sí iā ū. Gôan-in sī sîn-keng soe-jiók.

Jiō-put-seng (尿不生, *suppression of urine*) chiū-sī tùi sîn-chōng bô pài-siat jiō jip tī pông-kong. Chit hō sī gûi-hiám ê pīⁿ. Ū-sí chhiú-sút pì-jiō-khì liáu-āu òe án-ni.

Jiō ê chōe-chió: Ū-sîn-chōng pīⁿ á-sī sim-chōng pīⁿ ê lâng, i-seng tiòh chhâ, i múi 24 tiám-cheng só hā ê jiō sī lōa-chōe; só-í pīⁿ-lâng tī 24 tiám-cheng-lāi só hā-ê, lóng tiòh lâu-teh. Nā-sī beh chhòng jiō hō i-seng chhi-giām tiòh chhék hō chiâu, in-ūi ū hit hō khah tâng ê chit, òe tím tī ē-tóe, kiò-chòe tím-tiān-bút (沉澱物, *deposit*). Ū kúi-nā khoán ê pīⁿ teh pài-siat jiō khah chōe, chhin-chhiūⁿ thng-jiō-pīⁿ (糖尿病, *diabetes*); bān-sèng sîn-chōng-iām (慢性腎臟炎, *granular kidney*); á-sī hū-jîn-lâng náu-put-an cheng (腦不安症, *hysteria*). Tī thiⁿ-khì léng ê sí, á-sī lim khah chōe chúi ū pài-siat jiō khah chōe.

Nā khah jóah, chiū pài-siat jiō khah chió, in-ūi ū chúi tùi lâu kōaⁿ chhut-lāi. Nā-sī ū hā-lī á-sī áu-thò, jiō iā sī chió.

Jiō ê sek iā òe piàn khoán. Nā-sī bān-sèng sîn-chōng-iām ê cheng, á-sī thng-jiō-pīⁿ, hit ê sek-tī put-chí chiáⁿ. Kāu ê jiō, sek-tī sī chhim ng. Nā jiō-lāi ū huìh, sek chiū put-chí âng, á-sī chí-sek. Nā-sī jiō-lāi ū táⁿ ê chit, chiū òe ū lèk-sek á-sī chí-sek. Ū ê iòh iā òe hō jiō pìⁿ khoán. Lâng nā siū-tiòh *acidum carboicum* tiòng-tók, jiō chiū pìⁿ o ê sek; nā siū-tiòh *santonin* ê tiòng-tók, jiō chiū tng put-chí ng, chhin-chhiūⁿ kiát-á phê ê sek. Jiō-lāi nā ū lâng, jiō-tóe òe pèh-pèh chhin-chhiūⁿ gû-leng.

Kiám jiō hoat ê kui-kú: Kiám jiō ê hoat-tō ū nng saⁿ hāng, iàu-kín ê kui-kú tiòh siú:

1. Nā-sī put-chí iàu-kín ê chêng, chhin-chhiūⁿ sīn-chōng piⁿ á-sī sim-chōng pīⁿ, só hā ê jiō tī 24 tiám-cheng-lāi ê giáh khioh chòe tui; chhòng chit-ê chhi-giām, chiah khah òe chún.
2. Tóe jiō beh khí-lâi-chhi-giām ê po-lê kan, tiòh sóe hō chheng-khì; nā ũ kiaⁿ-lâng chiū kiám bōe chún.
3. Kiám jiō ê chhi-giām-kng, tiòh chheng-khì.
4. Iáu-bē kiám jiō ê sī, iàu-kín jiō m̄-thang hē siuⁿ kú, iā nā ũ lô, tiòh kè-lī, chiah kiám-giām.
5. Kiám jiō liáu, chhun ê jiō tiòh liâm-piⁿ piàⁿ-hiat-kák; po-lê kan kap chhi-giām-kng, sòa sóe hō chheng-khì.

Kiám jiō ê hoat:

1. Chhâ khòaⁿ hit ê sek-tī.
2. Chhi khòaⁿ hit ê pí-tāng. Chhi pí-tāng ê sī, jiō tiòh ũ kàu-giáh, hō hit ê pí-tāng-kè bōe kháp-tiòh po-lê kan ê piⁿ-á, á-sī ē-tóe.
3. Lâm ê chhi-giām chóa ê hóan-èng (反應, *litmus paper reaction*), piⁿ âng chiū-sī sng sèng hóan-èng. Âng ê chhi-giām-chóa piⁿ lâm chiū-sī kiⁿ. Nā sī âng, lâm lóng bô piàn, chiū-sī bô sng, bô kiⁿ, kiò-chòe tióng-lip-sèng (中立性, *neutral*).
4. Phīⁿ jiō-ê khi-bī.
5. Chhâ jiō-tiōng só tím ê ē-tóe ũ sím-mih chit; nā ũ chit hō mih kiò-chòe tím-tiān-bút (沉澱物, *deposit*).

Pêng-siōng jiō ê pí-tāng ũ 1015 chì 1025. Jiō ê pí-tāng ũ-sī iā piàn-ōaⁿ. Nā-sī thng-jīō-pīⁿ, pí-tāng chiū kôaiⁿ 1030 chì 1060. Kāu jiō ê pí-tāng iā khah kôaiⁿ. Nā-sī jiō kè-thâu chōe ê chêng, á-sī bān-sèng sīn-chōng iām ê chêng, á-sī chúí chiáh siuⁿ chōe, pí-tāng chiū khah bô hiah kôaiⁿ.

Jiō-lāi tīⁿ-siōng ê chit, khah siōng khòaⁿ-kìⁿ-ê, sī nng-péh-chit, thng, huìh, lâng, kap táⁿ.